

Współpraca osób niewidomych z psami przewodnikami. Kulturowe i społeczne uwarunkowania międzygatunkowej relacji.

Celem projektu jest zbadanie, w jaki sposób osoby niewidome budują współpracę i komunikację z psami przewodnikami. Równie ważne będzie też określenie kulturowo-społecznych uwarunkowań i konsekwencji tej relacji. Badanie obejmie różnych aktorów procesu szkolenia psów przewodników oraz skoncentruje się na ich wzajemnych interakcjach i zależnościach. Oprócz regularnych i pogłębionych spotkań z osobami niewidomymi projekt zakłada zaproszenie do badania trenerów psów przewodników, szkoleniowców osób niewidomych ubiegających się o psa, wolontariuszy zajmujących się psami w pierwszym okresie szkolenia, przedstawicieli organizacji pozarządowych szkolących i przekazujących psy przewodniki, członków rodzin i znajomych osób niewidomych posiadających psy przewodniki.

Badanie odbędzie się przede wszystkim w Polsce oraz uzupełniająca na Słowacji. Projekt będzie realizowany za pomocą metod i technik badawczych charakterystycznych dla antropologii kulturowej, etnografii i socjologii jakościowej – różnego rodzaju wywiadów indywidualnych, obserwacji uczestniczącej i nieuczestniczącej, spacerów badawczych.

Podjęcie tak sprecyzowanego problemu badawczego oraz wybór sposobu jego eksploracji są uzasadnione z dwóch podstawowych powodów. Po pierwsze, istotne jest społeczne znaczenie ogólnodostępnych badań dotyczących grup marginalizowanych czy wykluczonych, w tym osób niepełnosprawnych. Rzetelny, naukowy opis ich życia – problemów, wyzwań, sposobów funkcjonowania – może przyczynić się do przełamania stereotypów i uprzedzeń dotyczących konkretnych grup. Po drugie, zgodnie z wynikami wielu badań najpoważniejsze ograniczenia i utrudnienia, które nieuchronnie determinują życiową sytuację osób niewidomych, dotyczą dziedziny samodzielnej mobilności i orientacji przestrzennej. Stąd potrzeba szczegółowych badań na temat możliwości osób niewidomych w tym zakresie związanych z posiadaniem psów przewodników.

Zamierzeniem a zarazem potencjalną wartością planowanego badania jest poszerzenie i pogłębienie wiedzy na temat wybranych zagadnień związanych z relacją, współpracą i komunikacją między osobami niewidomymi i psami przewodnikami, a także ukazanie ich w szerszym kontekście czynników kulturowych i społecznych warunkujących życie osób niepełnosprawnych. Odpowiedni dobór grupy badawczej, metod badania oraz pytań badawczych pozwoli również uzupełnić ogólną wiedzę na temat funkcjonowania osób niewidomych, ich możliwości poznawczych, sposobów poszerzania sprawczości i niezależności, a także bliskich, opartych na kooperacji interakcjach między ludźmi i zwierzętami. Będzie to możliwe dzięki interdyscyplinarnemu podejściu badawczemu, uwzględniającemu perspektywę i dokonania antropologii kulturowej, pedagogiki specjalnej (tyflopädagogiki), socjologii, disability studies, animal studies.

Równocześnie, mimo iż opisywany projekt ma charakter badań podstawowych, jego wyniki mogą być wykorzystane przez organizacje pozarządowe do doskonalenia procesu szkolenia psów oraz ich przekazywania osobom niewidomym. Ponadto, wnioski z badania mogą stanowić podstawę do dalszej debaty nad rozwiązaniami prawnymi dotyczącymi psów przewodników dla osób niewidomych, w tym uprawnień i ograniczeń związanych z ich funkcjonowaniem w przestrzeni publicznej. W końcu, podejmowana tematyka może zainteresować nie tylko badaczy z kręgu humanistyki i nauk społecznych, ale także same osoby niewidome, w tym potencjalnych kandydatów na właścicieli psów przewodników. Tym samym wartością projektu może być wykroczenie poza akademickie grono odbiorców, a w konsekwencji ukazanie społecznego znaczenia tego rodzaju badań antropologicznych.